

DUNÁNTÚLI-KÖZÉPHEGYSÉG

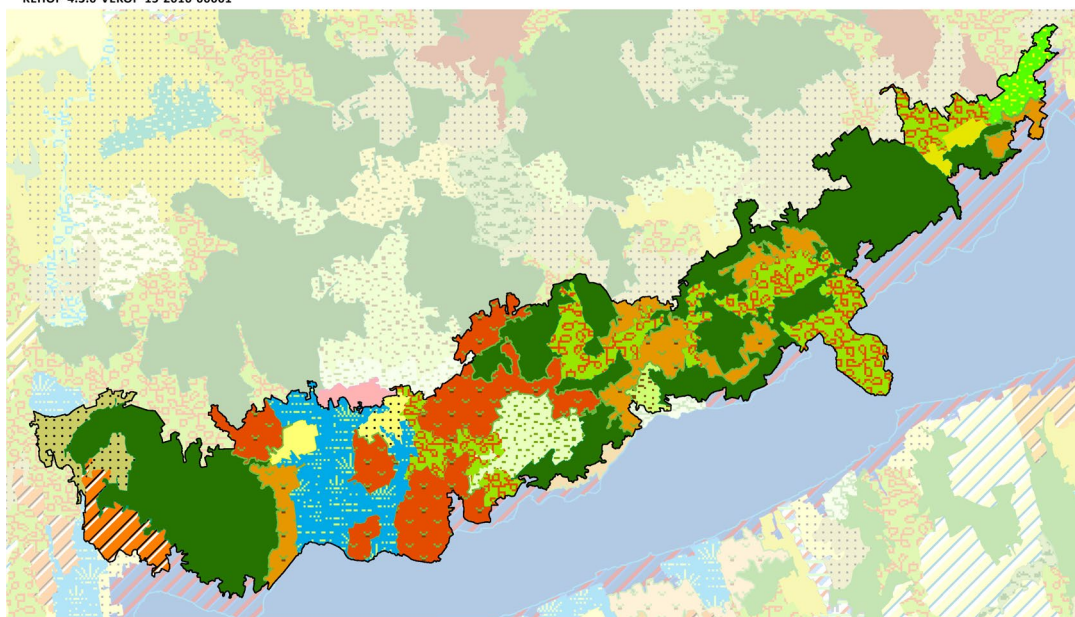
402. BALATON-FELVIDÉK TÁJKARAKTER-TERÜLET

A Balaton-felvidék tájkarakter-terület nagy részét a Bakony Balatonra néző déli lejtői alkotják, a Keszthelyi-hegységgel, ill. a Tapolcai-medencével együtt. Az előbbi kettő mészkővidék, a Tapolcai-medence viszont a bazalt tanúhegyei miatt hazánk leglátványosabb tájegysége. Az emberi bolygatottság erős, ami a szőlővidékek kivételével nem a földművelésnek, hanem a rekreációs igények terjedésének következménye. Természeti (bazaltformák, gyepek és hévforrások, karszt) és kulturális (szakrális és népi építészet, a régi fürdőkultúra maradványai) öröksége változatos és gazdag, de az erős antropogén hatás miatt erősen veszélyeztetett. Területe 631,3 km².

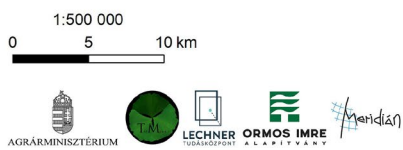

Fotó: Csorba Péter (Badacsony, Tapolcai-medence, Szigliget, 2016)

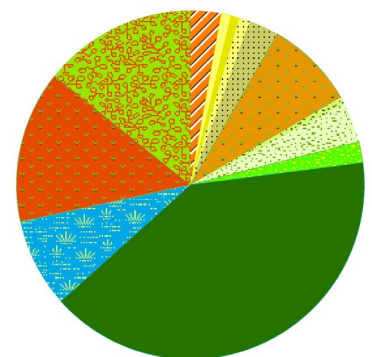
A Balaton-felvidék tájkarakter-területen előforduló tájkarakter-típusok

- Erdődomináns, jellemzően homogén középhegységi és hegységperemi táj
- Erdődomináns, mozaikos síksági táj
- Gyepdomináns, mozaikos medence, völgy és dombsági táj
- Gyepdomináns, mozaikos síksági táj
- Szántódomináns, homogén síksági táj
- Szántódomináns, homogén, hullámos síksági, dombsági, medence és hegységperemi táj
- Szántódomináns, mozaikos dombság, hegységperem, völgy és medencetáj
- Szántódomináns, mozaikos síksági táj
- Szőlő-kert-településmozaikos hegységperem, erdős hegytetővel
- Szőlő-kertdomináns, jellemzően mozaikos dombsági és hegységperemi táj
- Település-kertmozaikos dombsági és hegységperemi táj
- Változatos felszínborítású hegységperem, dombság, medence és völgy
- Vízdomináns mozaikos síksági táj

Tájkarakter-típusok	Össz-terület (km ²)	Terület-arány (%)	Folt-szám	Átlagos foltméret (km ²)	Szórás (km ²)
Balaton-felvidék	631,34	100,00%	35	18,04	22,60
Település-kertmozaikos dombsági és hegységperemi táj	18,12	2,87%	1	18,12	0,00
Szántódomináns, homogén síksági táj	5,50	0,87%	1	5,50	0,00
Szántódomináns, homogén, hullámos síksági, dombsági, medence és hegységperemi táj	5,23	0,83%	1	5,23	0,00
Szántódomináns, mozaikos síksági táj	6,11	0,97%	1	6,11	0,00
Szántódomináns, mozaikos dombság, hegységperem, völgy és medencetáj	17,60	2,79%	2	8,80	3,00
Szőlő-kertdomináns, jellemzően mozaikos dombsági és hegységperemi táj	52,42	8,30%	6	8,74	3,51
Gyepdomináns, mozaikos medence, völgy és dombsági táj	4,32	0,68%	1	4,32	0,00
Gyepdomináns, mozaikos síksági táj	23,31	3,69%	1	23,31	0,00
Erdődomináns, mozaikos síksági táj	12,40	1,96%	1	12,40	0,00
Erdődomináns, jellemzően homogén középhegységi és hegységperemi táj	254,99	40,39%	6	42,50	41,93
Vízdomináns mozaikos síksági táj	52,04	8,24%	1	52,04	0,00
Szőlő-kert-településmozaikos hegységperem, erdős hegytetővel	89,36	14,15%	6	14,89	9,76
Változatos felszínborítású hegységperem, dombság, medence és völgy	89,92	14,24%	7	12,85	6,24

A BALATON-FELVIDÉK TÁJKARAKTER-TERÜLET KULCSJELLEMZŐI

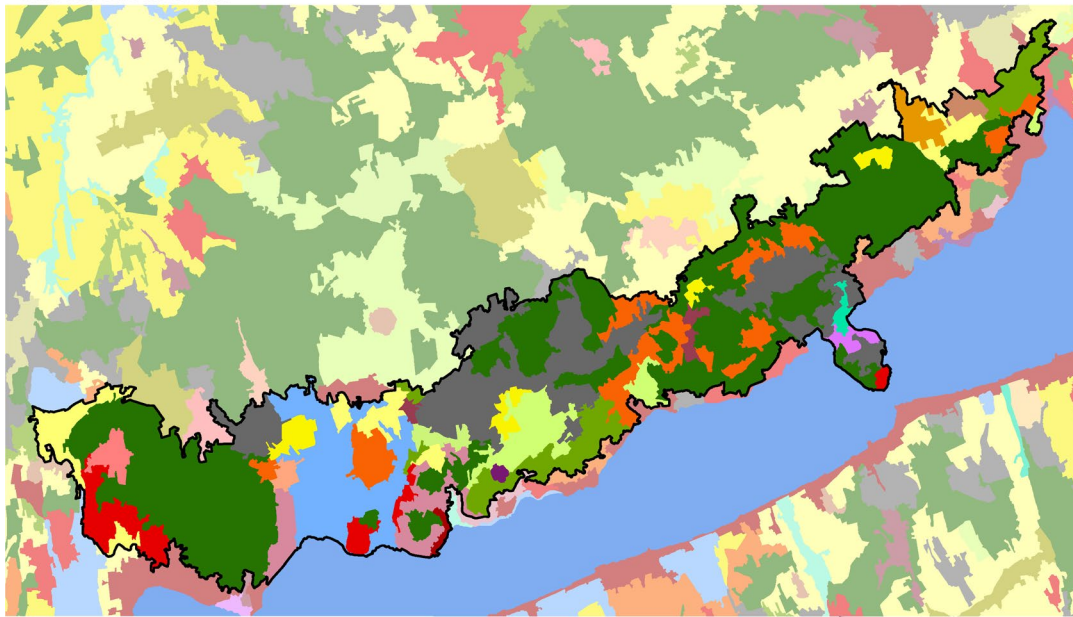
I/1. Domborzat

A táj változatos domborzati típusokkal rendelkezik, a középhegységi típusok kiterjedése közel 40%-os. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai I/1. térkép)

I/2. Komplex felszínborítás-típusok

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

1000 - Településdomináns homogén	2001 - Szántódomináns mozaikos
1001 - Településdomináns mozaikos	2401 - Szántó-gyepmozaik
1201 - Település-szántómozaik	3001 - Kertdomináns jellemzően mozaikos
1231 - Település-agrár-mozaik	3501 - Kert-erdőmozaik
1251 - Település-agrár-erdőmozaik	4001 - Gyepdomináns mozaikos
1301 - Település-kertmozaik	5000 - Erdődomináns homogén
1401 - Település-gyepmozaik	5001 - Erdődomináns mozaikos
1561 - Település-erdő-vízmozaik	5601 - Erdő-vízmozaik
1601 - Település-vízmozaik	6001 - Vízdomináns mozaikos
2000 - Szántódomináns homogén	7001 - Dominancia nélküli

1:500 000
0 5 10 km

SZÉCHENYI 2020

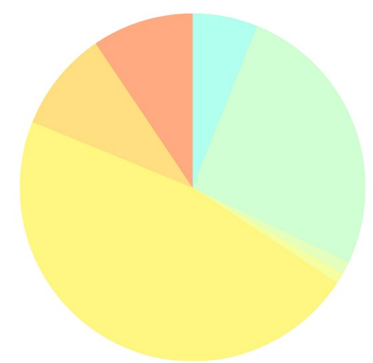
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai I/2. térkép)

TERMÉSZETI JELLEMZŐK

II/1. Éghajlati körzetek

Rendkívül változatos éghajlatú terület, ahol 7 éghajlati körzet is előfordul, ebből a két uralkodó a mérsékelt meleg - mérsékelt száraz (47%), a mérsékelt hűvös - mérsékelt száraz (26%)
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/1. térkép)

Éghajlati körzetek	Területarány (%)
Balaton-felvidék	
mérsékelt meleg - mérsékelt száraz	46,91%
mérsékelt hűvös - mérsékelt száraz	26,02%
meleg - mérsékelt száraz	9,48%
mérsékelt meleg - száraz	9,38%
mérsékelt hűvös - mérsékelt nedves	6,09%
mérsékelt hűvös - száraz	1,16%
mérsékelt meleg - mérsékelt nedves	0,97%

II/2. Tengerszint feletti magasság

A tengerszint feletti magasság a domborzat egyik forrásindikátora. A jellemző magassági értékek leírása azonos a domborzatnál leírtakkal. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/2. térkép)

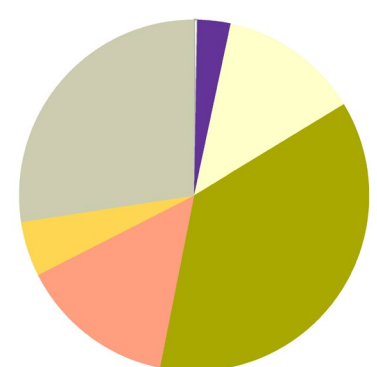
II/3. Relief

A relief a domborzat egyik forrásindikátora. A jellemző felszín-mozgalmassági jellemzők leírása azonos a domborzatnál leírtakkal. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/3. térkép)

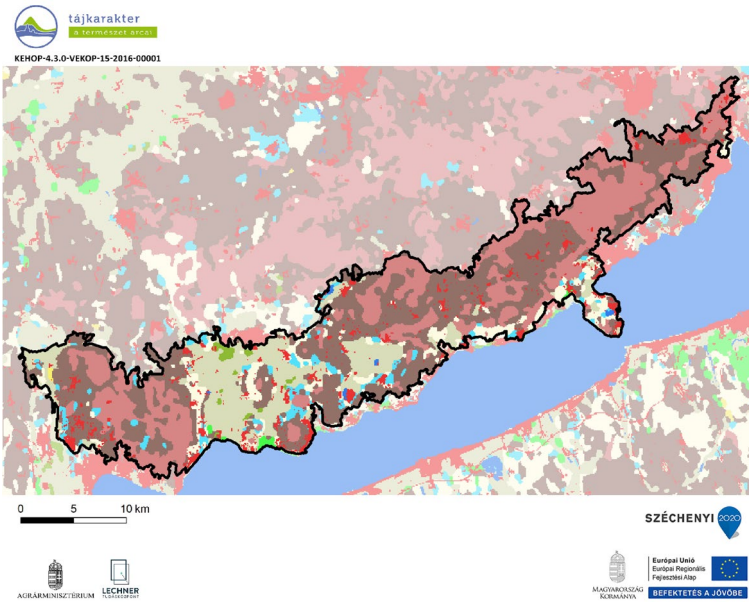
II/4. Alapkőzet

A táj legjelentősebb alapkőzet típusa a harmadkori és idősebb üledék, amely a terület mintegy 37%-t borítja. Szintén jelentős a kiterjedése (közel 30%) a mészkő és dolomit alapkőzetű területeknek is. A táj jellegzetes kőzete a homokkő, amely a táj 15%-án fordul elő.
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/4. térkép)

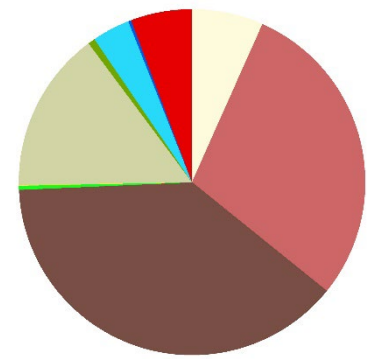
Kőzet név	Területarány (%)
Balaton-felvidék	100,00%
nincs adat	0,30%
andezit, bazalt, riolit	3,05%
glaciális és alluviális üledék	12,98%
harmadkori és idősebb üledék	36,80%
homokkő	14,39%
lössös üledék	5,06%
mészkő és dolomit	27,41%

II/5. Talajtípusok

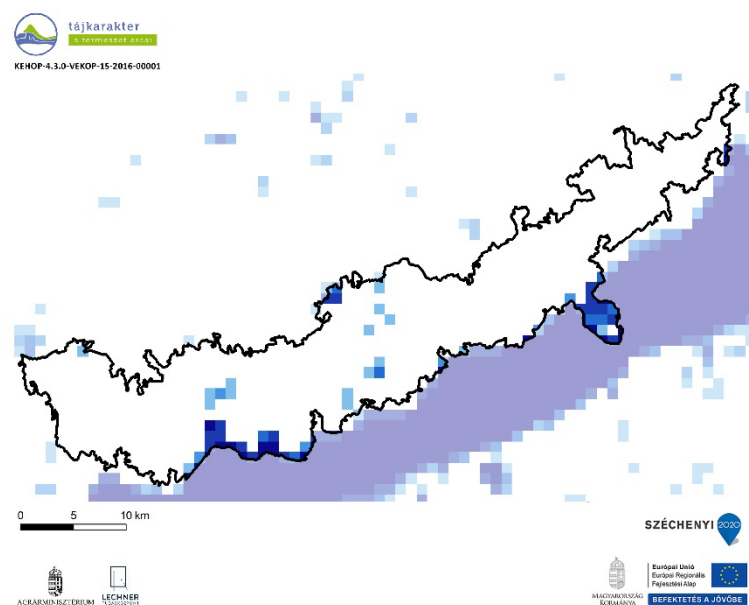

Talajtípus	Területarány (%)
Balaton-felvidék	100,00%
Barna erdőtalajok	38,49%
Közethatású talajok	29,15%
Réti talajok	15,06%
Váztalajok	6,66%
Beépített terület	5,72%
Öntés és lejtőhordalék talajok	3,52%
Láptalajok	0,66%
Csernozjom talajok	0,38%
Nyílt vízfelszín	0,27%
Szikes talajok	0,08%

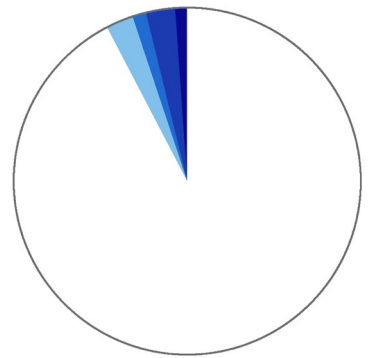

A táj talajtakarója változatos. Magasabb térszíneken barna erdőtalajok és közethatású talajok találhatóak. Ezek együttesen a terület több, mint kétharmadát borítják. Jelentős még a réti talajok aránya (15%), főképp a Tapolcai-medence jellemző talaj főtípusa. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/5. térkép)

II/6. Felszíni vizek területaránya

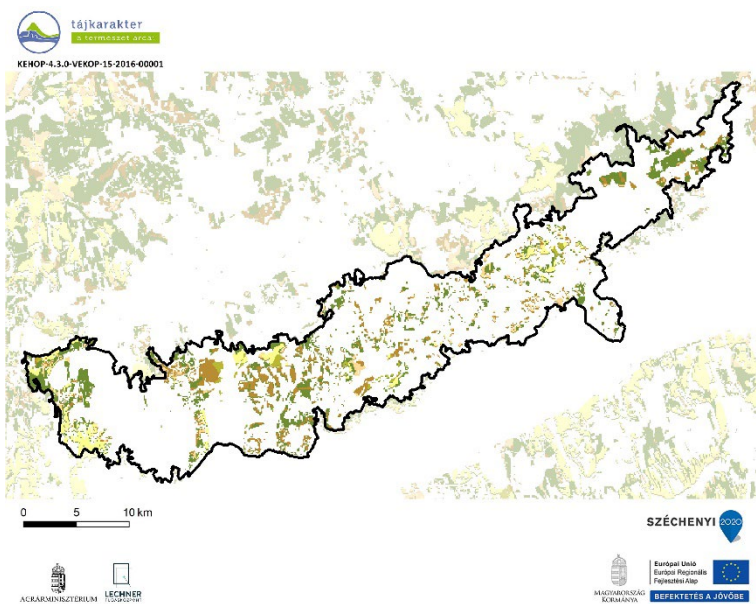

Felszíni vizek területaránya	Területarány (%)
Balaton-felvidék	
0-1% - nincs, elenyésző	91,61%
1-5% - alacsony	2,53%
5-10% - közepes	0,79%
10-20% - magas	1,27%
20-50% - nagyon magas	2,69%
50-100% - meghatározó	1,11%

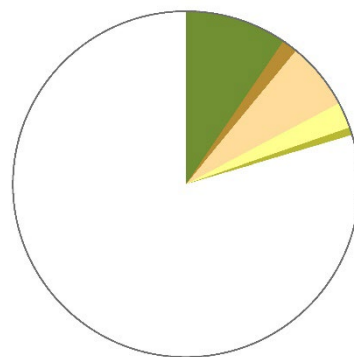

A felszíni vizek aránya a tájban átlagos, 0,02 km²/ km². (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/6. térkép)

II/7. Ökotípusos földhasználat

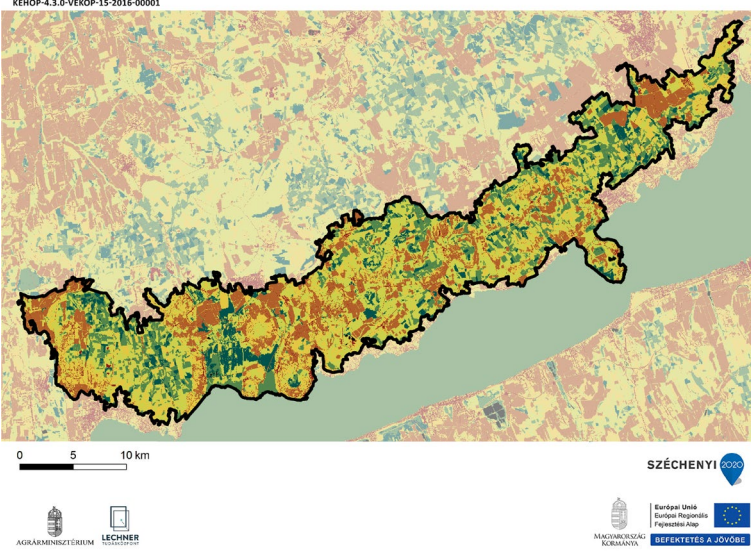
Ökotípusos földhasználat	Területarány (%)
Balaton-felvidék	20,42%
kiváló termőhelyi adottságú szántó	2,44%
kiváló termőhelyi adottságú, környezetileg érzékeny szántó	0,72%
gyenge és közepes termőhelyi adottságú szántó	1,45%
gyenge és közepes, környezetileg érzékeny szántó	6,29%
erdőtelepítésre javasolt terület	9,51%

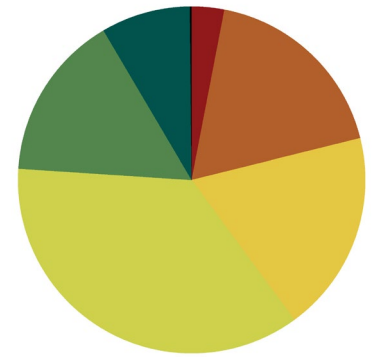
Az ökotípusos vizsgálat szerint a táj területének több, mint 9%-án erdőtelepítésre javasolt, a terület mintegy 6 százalékán pedig - a növénytermesztés szempontjából közepes és gyenge talajadottságok, illetve a környezeti érzékenység következtében - a szántók extenzifikációja (földhasználat-váltás vagy szántóföldi művelés külterjesítése) indokolt. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/7. térkép)

II/8. Ökológiai állapot

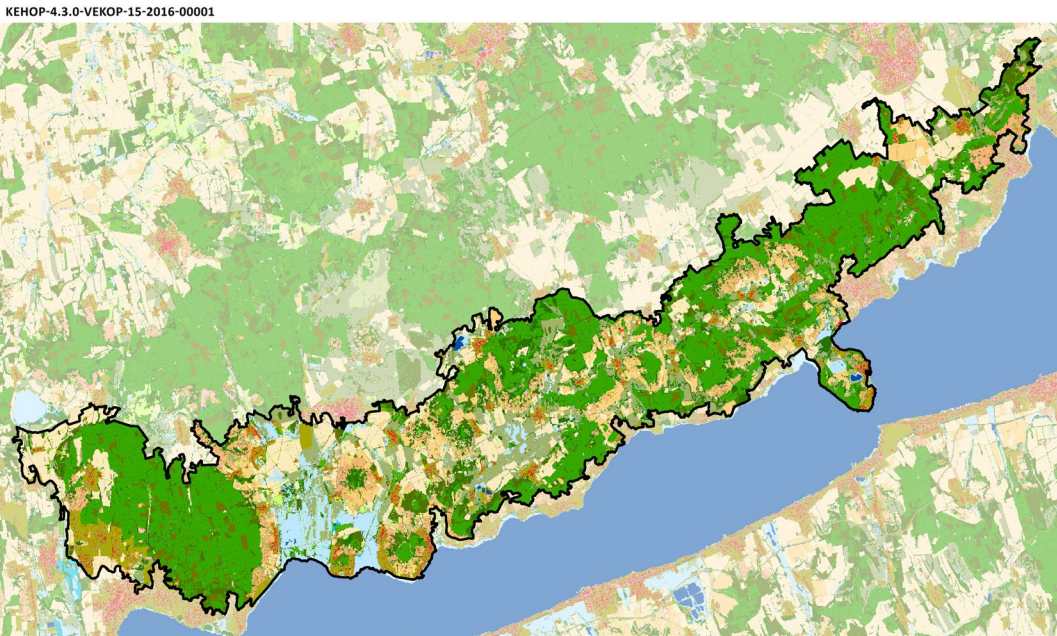
Ökológiai állapot	Területarány (%)
Balaton-felvidék	
Mesterséges felszín	3,0
Rossz ökológiai állapot	18,1
Kedvezőtlen ökológiai állapot	18,8
Közepes ökológiai állapot	36,1
Jó ökológiai állapot	15,5
Kiváló ökológiai állapot	8,3
Adathiány	0,2

A közepes állapotú területek dominálnak (36%), a rossz (18%), a kedvezőtlen (19%) és a jó állapotú (16%) területek hasonló arányban vannak jelen, a kiváló állapotú területek aránya a többi tájkarakter-területhez képest viszonylag magas (8%), a beépített területek aránya alacsony (3%). (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/8. térkép)

FELSZÍNBORÍTÁS-JELLEMZŐK

II/9. Ökoszisztéma-alaptérkép (2. szint)

11 : Épületek	41 : Többlevélzetűtől független (TVFLN) erdők
12 : Utak és vasutak	42 : Természetközeli galériaerdők
13 : Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek	43 : Egyéb vízhatás alatt álló (TVHA) erdők
14 : Zöldfelületek mesterséges környezetben	44 : Idegenhonos fajok dominálta erdők, faültetvények
21 : Szántóföldek	45 : Erdőként nyilvántartott faállomány nélküli, vagy felújítás alatt álló területek
22 : Állandó kultúrák	46 : Máshová nem besorolható fás száru növényzet
23 : Komplex területek	51 : Lágú száru dominanciájú vizes élőhelyek
31 : Homoki gyepek	52 : Fás száru dominanciájú vizes élőhelyek
32 : Szikes és szikesedésre hajlamos gyepek	61 : Állóvizek
33 : Sziklakibúvásokkal tarkított gyepek	62 : Vízfolyások
34 : Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	
35 : Máshová nem besorolható lágú száru növényzet	

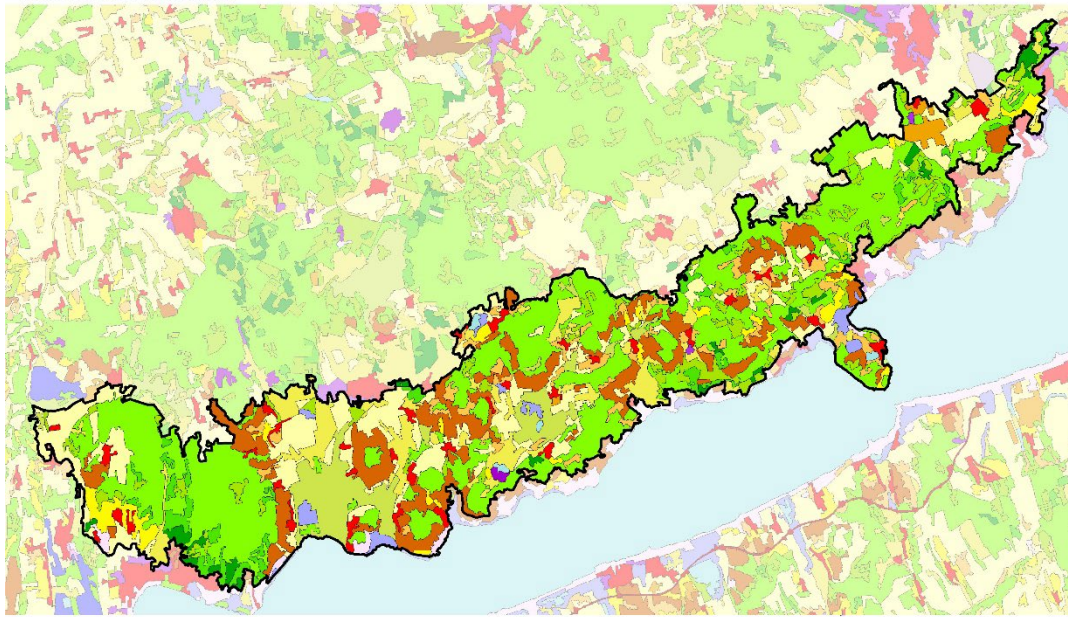
1:500 000
0 5 10 km

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/9. térkép)

II/10. CORINE felszínborítás

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

1:500 000
0 5 10 km

SZÉCHENYI 2020

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/10. térkép)

II/11. Felszínborítás-átalakulás típusok

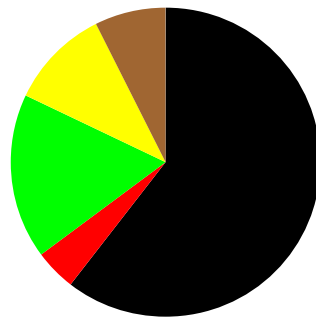
Felszínborítás stabilitás	Mintapontok száma (db)	Százalékarány (%)
Balaton-felvidék	162	100,00%
1 - Stabil	82	50,62%
2 - Kvázi stabil	33	20,37%
3 - Lépcsőzetes	20	12,35%
4 - Ciklikus	12	7,41%
5 - Dinamikus	15	9,26%

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/11. térkép)

II/12. Felszínborítás-átalakulás jellege

Felszínborítás átalakulás	Mintapontok száma (db)	Százalékarány (%)
Balaton-felvidék	162	100,00%
1 - Változatlan terület	98	60,49%
2 - Településnövekedés	7	4,32%
3 - Extenzifikáció	28	17,28%
4 - Intenzifikáció	17	10,49%
5 - Dinamikus terület	12	7,41%

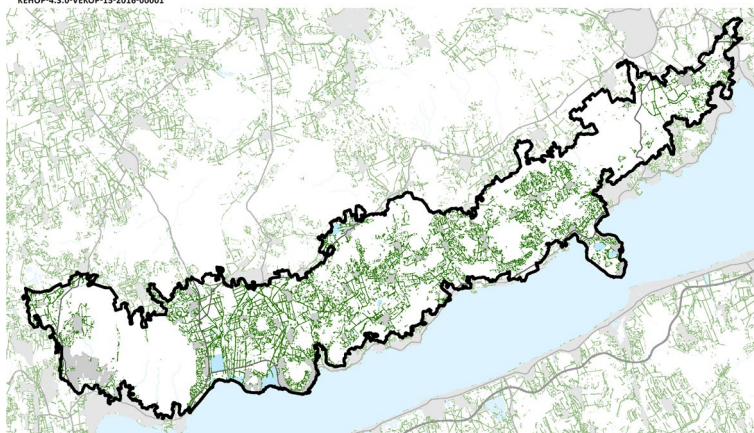
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/12. térkép)

II/13.-16. Stabil felszínborítású területek (stabil településterület, stabil szántó-, kert-, szőlőterület, stabil erdőterület, stabil gyepterület és vízfelszín)

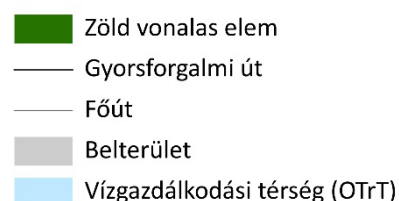
(Az indikátorok országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/13.-16. térkép)

II/17. Zöld vonalas elemek sűrűsége

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

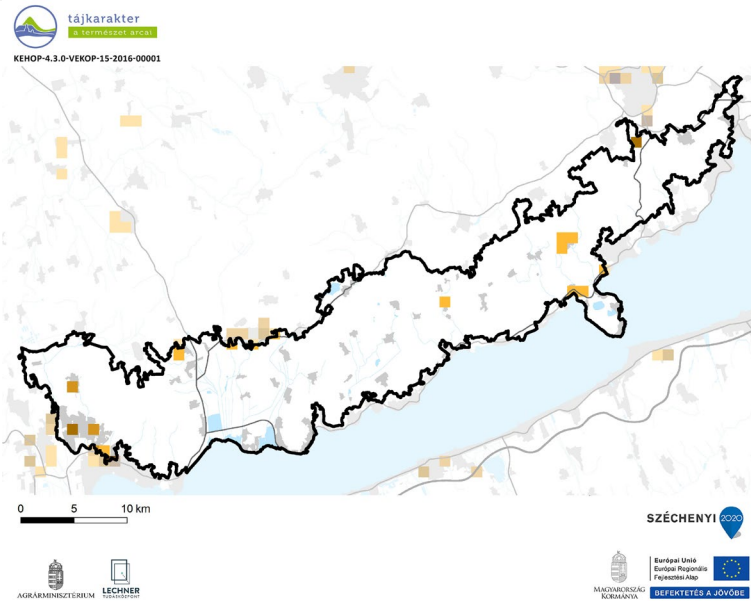

ZÖLD VONALAS ELEMELÉK SŰRŰSÉGE

Zöld vonalas elemekben szegény terület. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/17. térkép)

II/18. Beépítettség növekedése (1990-2018)

Beépítettség növekedése (1990-2018)	Területarány (%)
Balaton-felvidék	
0%	97,63%
1-6%	1,62%
6-10%	0,37%
10-20%	0,34%
20-40%	0,03%

1990-2018 között a terület 2 %-át érintette új települési területek kialakulása, elsősorban Tapolca és Keszthely környékén.

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/18. térkép)

II/19. Közlekedési hálózat sűrűsége

A közlekedési hálózat sűrűsége a tájban közepes, 0,3 km/km².
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/19. térkép)

Közlekedési hálózat sűrűsége	Területarány (%)
Balaton-felvidék	
0-0,44 km/km ²	73,89%
0,44-1,56 km/km ²	22,78%
1,56-9,44 km/km ²	3,32%

II/20. Roncsolt területek aránya (külfejtéses bánya, hulladéklerakó)

Földhasználati információk alapján a roncsolt területek (lerakók, külszíni bányaterületek) tájkarakter területhez viszonyított aránya az országos átlag feletti, egyes részekben tájalakító hatásuk jelentős.

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/20. térkép)

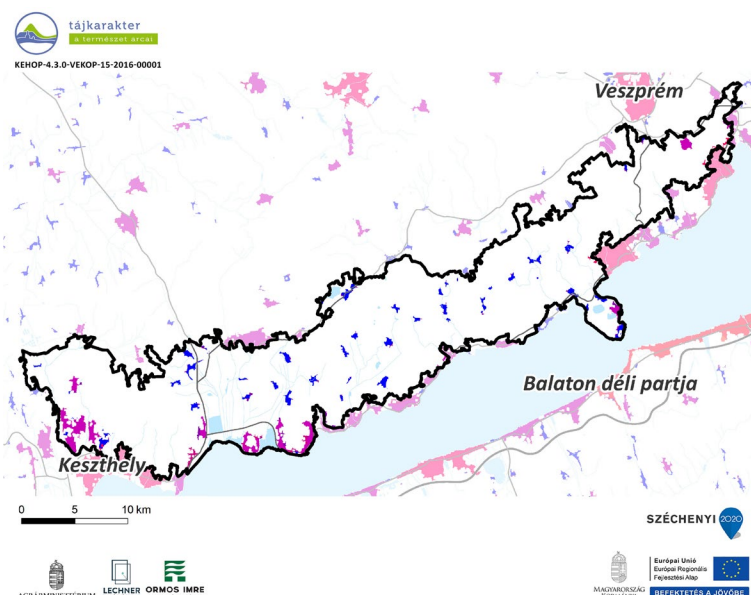
ANTROPOGÉN ÉS PERCEPCIONÁLIS JELLEMZŐK

II/21. Település-sűrűség (belterületi beépített területek eloszlása)

Településhálózati szempontból az Északi- és a Dunántúli középhegység azonos, sűrű hálózatú (0,26 db/km²) csoportot alkot.

(Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/21. térkép)

II/22. Településméret (átlagos belterületi települési terület mérete)

TELEPÜLÉS MÉRETKATEGÓRIÁJA

- 1 (0-0,48 km²)
- 2 (0,48-4,8 km²)
- 3 (4,8-14 km²)
- 4 (14-35 km²)
- 5 (35-80 km²)
- 6 (80-215 km²)
- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Vízgazdálkodási térség (OTrT)

A középhegységek településhálózatát változatos településméretek, ezen belül a 2. településméret kategórián belül az átlagosan 60 ha és a 4. településméret kategórián belül az átlagosan 492 ha nagyságú települések jellemzik. A legnagyobb település 8,74 km², a 4 km²-t meghaladó települések száma 19 db, míg a nagyterjedésű települési terek száma 8 db.

(Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/22. térkép)

II/23. Külterületi szórványbeépítés sűrűsége

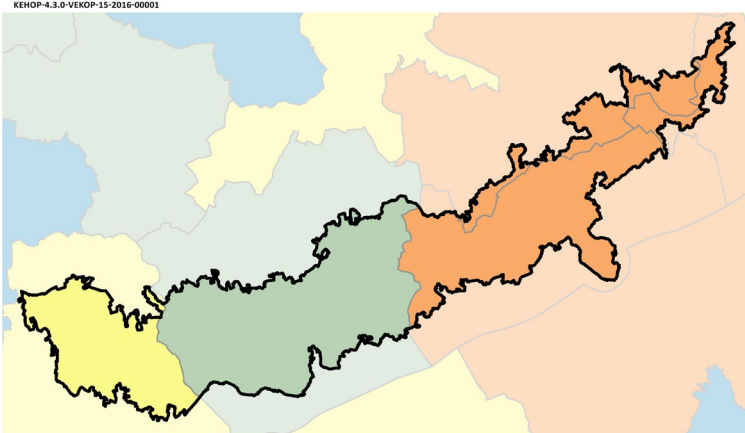
A külterületi beépítések sűrűsége átlagos (0,51 db/km²), nem minden belterületekhez tartozik külterületi beépítés. A külterületi beépítések mérete átlagos (0,64 ha), ez azonban igen nagy változottságból adódik: előfordulnak a legkisebb településekkel vetekedő, vagy azt meghaladó méretű, beépített komplex művelésű területek, bányaműveléssel összefüggő területek, üdülő területek, gazdasági területek, de szép számban található egész kisméretű szórványok is. A szórványok elhelyezkedését is a sokféleség jellemzi, hol önállóan, hol a belterület folytatásaként állnak, megfigyelhető a szórványok főbb úthálózat menti sűrűsödése is.

(Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/23. térkép)

II/24. Nagy kiterjedésű települési tér

A tájkarakter-területet nem érinti nagy kiterjedésű települési tér. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/24. térkép)

II/25. Népeségváltozás

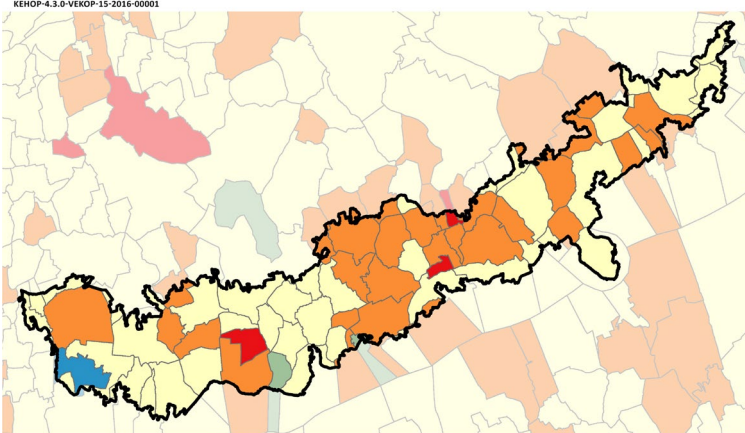
NÉPESÉGVÁLTOZÁS (1980-2019)

Blue	65,5 - 75,9%
Green	75,9 - 84,4%
Yellow	84,4 - 98,6%
Orange	98,6 - 129,8%
Red	129,8 - 177,6%

A Balaton-felvidék keleti, Veszprémhez közelebb eső térségében az országos trenddel ellentétben népességnövekedés volt jellemző, míg a középső területeken jelentősebb csökkenés, a terület nyugati, – Keszthelyhez és Zalaegerszeghez közelebb eső – területén pedig kisebb mértékű csökkenés volt megfigyelhető.

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/25. térkép)

II/26. Külterületi lakosok arányának változása

KÜLTERÜLETI LAKOSOK ARÁNYÁNAK VÁLTOZÁSA (1980-2011)

Blue	-103,3 - -74,10%
Green	-74,0 - -16,1%
Yellow	-16,0 - 0,0%
Orange	0,1 - 8,1%
Red	8,2 - 34,5%

A Balaton-felvidéken a külterületi lakosok arányának változása diverz képet mutat. Sok település esetében az országos átlagnak megfelelően csökkent ez az arány, míg sok más település esetében növekedés volt megfigyelhető, Hegymagas és Tagyon esetében a növekedés kiugró mértékű volt.

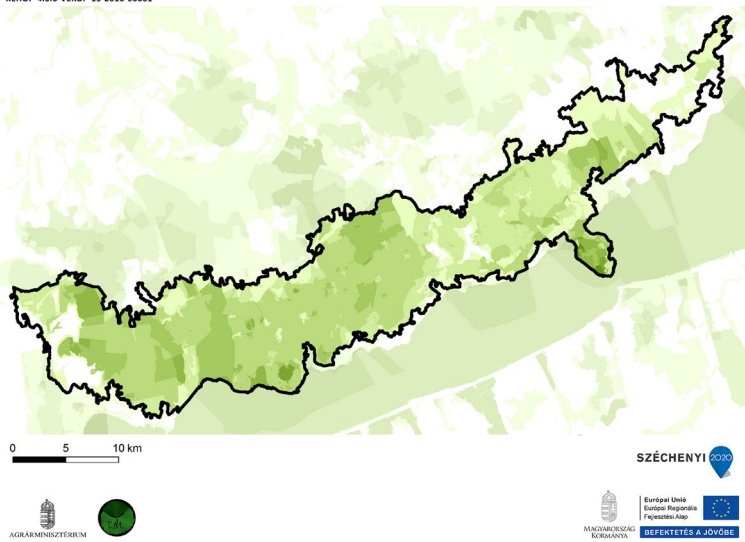
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/26. térkép)

II/27. Néprajzi táj

Az azonos nevű néprajzi táj kisebb, mint a tájkarakter-terület. Az útmenti szalagtelkes, fésűs beépítésű falvak mellett nagyobb számban található halmazos, szabálytalanabb jelleget mutató települések is. Hagyományosan helyi kőből építkeztek. Igen értékes régi tájelemek a szőlőhegyek présházakkal, szakrális építményekkel.

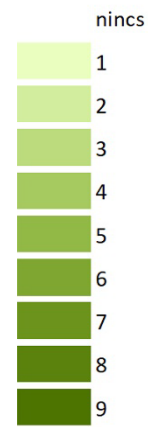
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/27. térkép)

II/28. Természeti és kulturális örökség

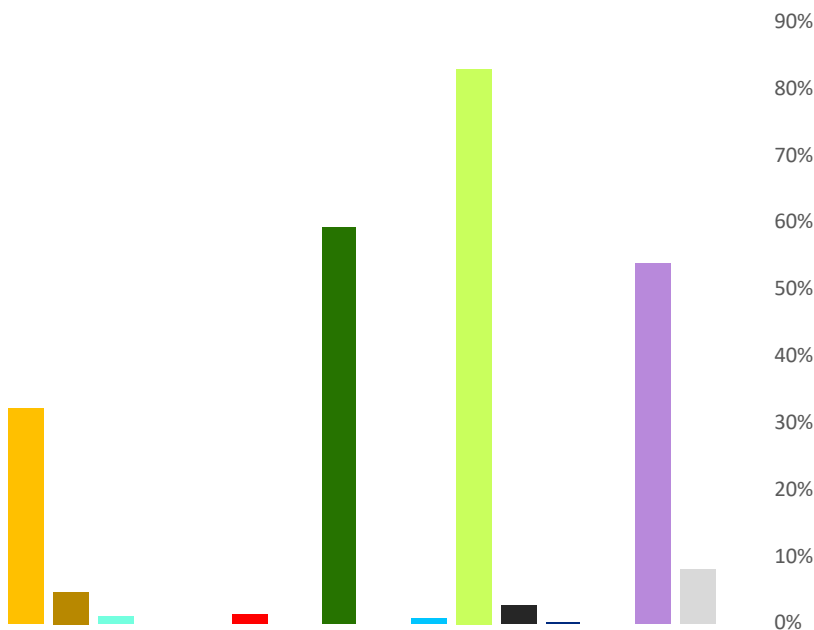

TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

Védelmi célú területi lehatárolások
száma

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/28. térkép)

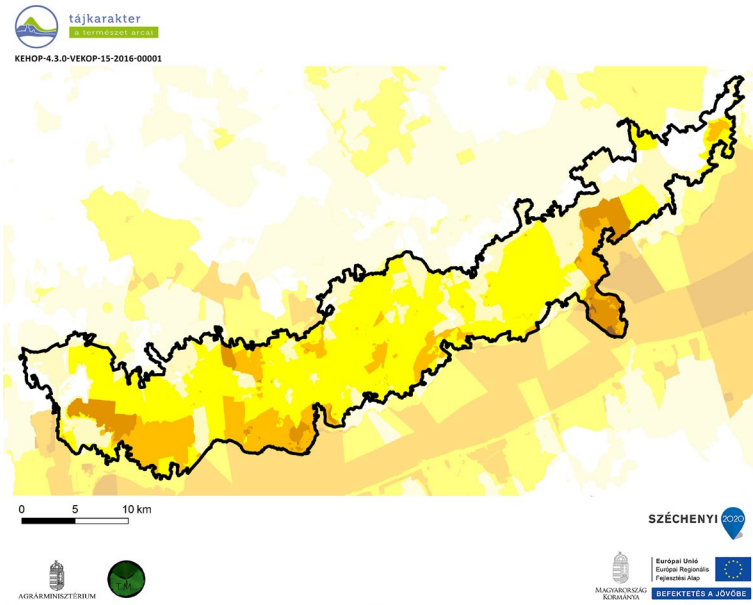
Védelmi célú területek	Összterület (km ²)	Területarány (%)
Balaton-felvidék	631,34	100,00%
Natura 2000 terület	203,72	32,27%
Barlang védőövezet	29,02	4,60%
EU diploma	6,71	1,06%
Naturpark	0,00	0,00%
Természeti emlék	0,00	0,00%
Természetvédelmi terület	8,67	1,37%
Tájvédelmi körzet	0,00	0,00%
Nemzeti park	373,76	59,20%
MAB bioszféra rezervátum	0,00	0,00%
Ramsari terület	4,05	0,64%
Nemzeti ökológiai hálózat	524,70	83,11%
Országos védettségű kulturális örökség	16,92	2,68%
Országos, területi védettségű kulturális örökség	1,26	0,20%
Világörökség terület	0,00	0,00%
Világörökség várományos terület	340,78	53,98%
Nem védett terület	51,28	8,12%

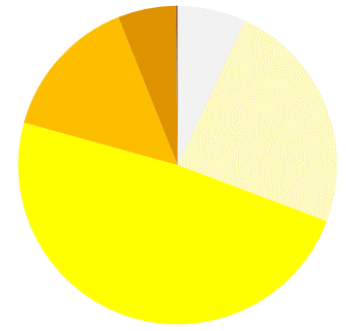
Fotó: Csorba Péter (Tihany, 2016)

II/29. Megbecsültség

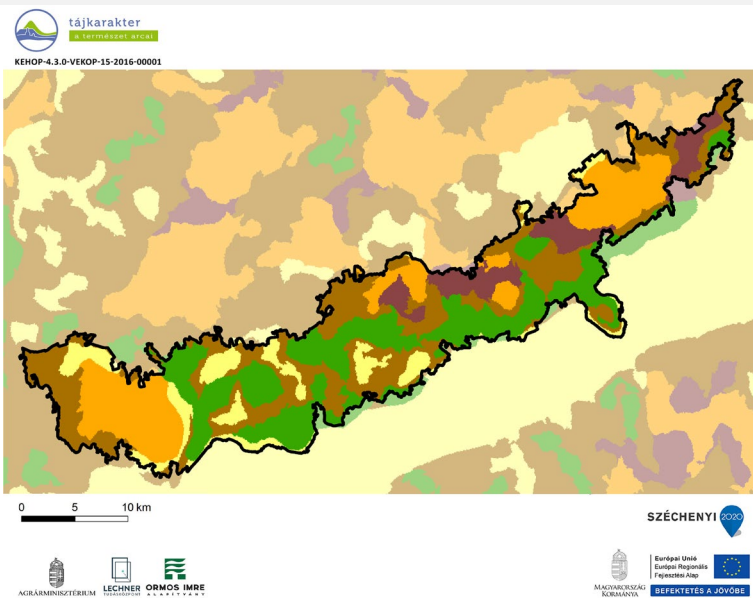

Megbecsültség	Összterület (km ²)	Területarány (%)
Balaton-felvidék	631,34	100,00%
1 - Nincs, igen alacsony	43,88	6,95%
2 - Alacsony	150,10	23,77%
3 - Mérsékelt	306,67	48,57%
4 - Számottevő	92,43	14,64%
5 - Jelentős	37,06	5,87%
6 - Magas	1,19	0,19%
7 - Nagyon magas	0,00	0,00%
8 - Kiemelkedő	0,00	0,00%

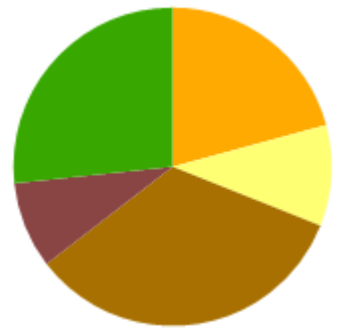

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/29. térkép)

II/30. Vizuális jellemzők

Vizuális jellemzők	Terület arány (%)
Balaton-felvidék	
Zárt, homogén, szegélyekben szegény területek	20,8
Átlátható, szegélyekben szegény területek	10,3
Átmeneti, közepesen zárt területek	33,5
Szegélyekben gazdag, de nem átlátható, zárt területek	8,8
Átlátható, nyitott, szegélyekben gazdag területek	26,7

A táj meghatározó elemei az átmeneti, közepesen zárt területek (33,5 %), az átlátható, nyitott, szegélyekben gazdag területek (27%), valamint a zárt, homogén, szegélyekben szegény területek (21%).

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/30. térkép)